

Landbruks- og matdepartementet
Postmottak LMD
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

Vår saksbehandler
Hildegunn Gjengedal
+47 90 51 83 79

Vår dato
13.11.2023
Deres dato

Vår referanse
20/00418-43
Deres referanse

Innspill bærekraftige matsystem

Norges Bondelag takker for muligheten til å komme med skriftlig innspill som en oppfølging av regjeringens nasjonale dialog om bærekraftige matsystem.

Bonden har i tusener av år tenkt langsiktig forvaltning, vært avhengig av jorda og naturressursene i et sirkulært kretsløp og hatt et ønske om å overlate gården i bedre stand til neste generasjon. I vår [bærekraftstrategi](#) legger vi til grunn at mat fra framtidens norske jordbruk skal produseres på en måte som ikke forringer ressursene, som ivaretar levedyktigheten i økosystemene og som bidrar til å redusere global oppvarming. Samtidig må produksjonen være økonomisk bærekraftig helt ut på det enkelte gårdsbruk og gi grunnlag for at bonden får inntektsmuligheter på linje med andre grupper i samfunnet.

Både miljømessig, økonomisk og sosial bærekraft må vektlegges når et bærekraftig matsystem skal utformes. Gjennom en bærekraftig matproduksjon med bruk av lokale ressurser, sysselsetting, bosetting, kulturlandskap, biologisk mangfold og beredskap bidrar norsk landbruk til et globalt bærekraftig matsystem. Samtidig jobber vi stadig for å bli enda mer bærekraftige, blant annet gjennom landbrukets klimaplan.

På de konkrete temaene som ble diskutert under den nasjonale dialogen for bærekraftige matsystem har Norges Bondelag følgende innspill:

a) Klima- og miljøvennlig matproduksjon:

Norges Bondelag har sammen med Norsk Bonde- og Småbrukarlag inngått klimaavtale med staten om å redusere klimagassutslippene og øke opptaket av karbon i jord tilsvarende 5 millioner tonn CO₂-ekvivalenter innen 2030. Vi er i full gang med å oppfylle planen ved å ta i bruk klimakalkulator, bedre fôring, dyrehelse, avl, fossilfri maskinpark, fossilfri oppvarming, bedre bruk av gjødsel, god agronomi, bruk av husdyrgjødsel til biogass, bruke jorda som karbonlager og ny klimateknologi som revolusjonerer landbruket.

b) Bærekraftig fôr:

Husdyra våre er i større grad enn tidligere avlet for å vokse raskt og gi høy ytelse. De trenger høyt innhold av proteiner i fôret i tillegg til fett og karbohydrater. Soya har høy andel protein og lav andel karbohydrater og passer godt sammen med det norske fôrkornet. Soyaandelen i kraftfôr totalt i Norge ligger på ca. 8,4 % prosent. En vesentlig årsak til at behovet for soya har økt de siste

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

tiåra er bortfallet av kjøttbeinmjøl som aktuell råvarekilde i kraftfôr. Norsk fôrbransje var først i verden til å nekte bruk av genmodifisert (GMO) soya og et av få land som har vært 100% GMO-fritt med full sporbarhet siden 1996. Denofa, som er største importør av soya til Norge, kjøper bare soyabønner som er dyrket i henhold til strenge krav til bærekraft, herunder fra områder hvor det ikke medfører avskoging. Jordbruket jobber aktivt med å finne alternative proteinkilder som kan erstatte soya. Dette omfatter blant annet økt produksjon av raps, erter og belgvekster.

c) Konkurranseskraftig verdiskaping i verdikjeden for mat i hele landet:

Jordbruket er helt sentralt for sysselsetting og verdiskaping i hele landet. For å fortsette å produsere mat og bidra til bedre matsikkerhet må det være grunnlag for at bonden får inntektsmuligheter på linje med andre grupper i samfunnet.

De knapt 40 000 norske bøndene leverer råvarer til rundt 2 000 foredlingsbedrifter med rundt 42 000 ansatte i det som er den største fastlandsindustrien i Norge. Verdikjeden er spredt over hele landet og hele verdikjeden fra bonde til næringsmiddelindustri omsetter for rundt 150 milliarder kroner. Kaldt klima, små arealer, høye kostnader og en spredt produksjon gjør det nødvendig å ha gode rammevilkår for å kunne opprettholde og styrke produksjonen og sikre konkurransevilkåra til norsk jordbruksproduksjon.

Økonomien til bonden må styrkes og importvernet bedres for at verdikjeden for mat skal bli mer økonomisk og sosialt bærekraftig, og at bonden blir i stand til å produsere mer miljø- og klimavennlig. Importen av jordbruksvarer har økt kraftig gjennom lenger tid, og var i 2022 på over 100 milliarder kroner, noe som tilsvarer mer enn en dobling siste 10 årene. Innføring av prosenttoll og å unngå å inngå nye handelsavtaler med konsesjoner på landbruksområdet er nødvendig for å gjøre jordbruket mer sosialt og økonomisk bærekraftig.

Samtidig er det helt sentralt å styrke bondens posisjon i verdikjeden for mat. I dag har tre dagligvarekjeder kontroll over nesten hele dagligvaremarkedet og konkurransen i flere deler av verdikjeden fungerer dårlig. Regjeringen må sette i verk tiltak for å styrke bondens posisjon og bedre konkurransen i verdikjeden for mat.

d) Sunt og bærekraftig kosthold:

Norges Bondelag mener et sunt og bærekraftig kosthold må ta utgangspunkt i de matvarene som kan produseres i vår del av verden og baseres på gode helsefaglige råd om ernæring. Det er estimert at den globale befolkningen vil øke til ca. 10 milliarder innen 2050. Samtidig er det anslått at klimaendringene vil redusere produksjonen av mat og råvarer i flere regioner i verden. Den sjette hovedrapporten fra FNs klimapanel som ble fremlagt 20.03.2023, påpeker at:

“Climate change has reduced food security and affected water security, hindering efforts to meet Sustainable Development Goals. Although overall agricultural productivity has increased, climate change has slowed this growth over the past 50 years globally, with related negative impacts mainly in mid- and low latitude regions but positive impacts in some high latitude regions.”

Vi viser videre til at FAO i sin definisjon for bærekraftig matsystem understreker at bærekraft handler om matsikkerhet:

“A sustainable food system is one that delivers food security and nutrition for all in such a way that the economic, social and environmental bases to generate food security and nutrition for future generations are not compromised”.

De naturgitte forholdene i Norge med mye nedbør og store grasressurser legger godt til rette for produksjon av husdyr. Om lag 2/3 av jordbruksarealet er kun egnet for produksjon av gress. I tillegg utgjør 45 prosent av det totale landarealet utmarksbeiter av svært god eller god kvalitet. Det er bare drøvtyggere som geit, sau og storfe som kan nyttiggjøre seg grasressursene og bli til matprodukter med høy ernæringsverdi for oss mennesker. Videre dyrkes korn på nesten en tredjedel av jordbruksarealet. Av klimatiske årsaker er det bare en liten del av kornet som blir til matkorn. Andelen varierer fra år til år, men ligger i snitt på 15 prosent. Resten av kornet, ca. 85 prosent, benyttes som kraftfôr til svin, kylling, verpehøns, med flere.

Grønnsaker, frukt, bær og poteter dyrkes på de klimatiske mest gunstige områdene og utgjør 2,3 prosent av jordbruksarealet. Det er stort potensial for å øke produksjonen av frukt og grønt i Norge.

e) Norges bidrag til et bærekraftig matsystem globalt:

Norsk landbruk produserer mer bærekraftig enn de fleste land i verden. Vi har god dyrehelse, lave utslipp per produsert enhet, lite bruk av antibiotika og sprøytemiddel, godt samarbeid om å levere bærekraftige produkter gjennom samarbeid i samvirke og med myndigheter, og gode arbeidsvilkår for de ansatte i verdikjeden for mat. Gjennom å bruke våre lokale ressurser til å produsere mat og skape arbeidsplasser, biologisk mangfold gjennom beiting, levende bygder og en effektiv teknologibasert matproduksjon kan vi avlaste det globale matsystemet i krisetider og sikre nasjonal og bidra til global beredskap. For å kunne bidra til dette må det legges til rette for at bonden får inntektsmuligheter på linje med andre grupper i samfunnet.

Med vennlig hilsen

Bodhild Fjelltveit
2.nestleder

Sigrun Pettersborg
Næringspolitisk sjef

Elektronisk godkjent, uten underskrift